

Sygn. akt II CSK 622/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)
SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)
SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa P. N.
przeciwko "W." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 października 2018 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 29 czerwca 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyła zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację
pozwanej co do kwoty 441 804,61 zł (czterysta czterdzieści jeden
tysięcy osiemset cztery złote sześćdziesiąt jeden groszy) z
ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 15 stycznia 2014r.
(pkt I) oraz w zakresie kosztów postępowania apelacyjnego (pkt
II) i w tej części przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w (...)
do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwana „W.” sp. z o.o. w S. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 29 czerwca 2017 r. Wyrokiem tym Sąd oddalił apelację powoda P. N. oraz pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 5 września 2016 r.

Sąd Okręgowy zasądził od pozwanej (jako inwestora) na podstawie art. 647¹§ 5 k.c. na rzecz powoda (jako podwykonawcy robót elektrycznych) kwotę 579 238,56 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 15 stycznia 2014 r., oddalił dalej idące powództwo o odsetki i orzekł o kosztach procesu. Ustalił, że powód w dniu 2 marca 2010 r. zawarł z wykonawcą - nieuczestniczącym w sporze (...) Przedsiębiorstwem Remontowo-Budowlanym H. sp. z o.o. w S. ((...)PR-B) - umowę, na podstawie której miał wykonać roboty elektryczne (ułożenie kabli) w ramach inwestycji obejmującej budowę dróg dojazdowych, placów montażowych oraz linii kablowych 15kV wraz z kanalizacją teletechniczną dla zespołu elektrowni wiatrowych S. (...)PR-B był już wówczas wybrany jako wykonawca przez pozwaną spółkę „W.”, z którą 10 dni później zawarł umowę. Obydwie umowy opierały się na warunkach kontraktowych FIDIC. Skuteczność umowy podwykonawczej uzależniona została od warunku zawiadomienia wykonawcy przez inwestora, że zostały podpisane umowy na finansowanie inwestycji i warunek ten został spełniony.

Poza sporem pozostawało, że wykonawca ((...)PR-B) nie zgłosił inwestorowi powoda jako podwykonawcy i nie przedłożył mu umowy łączącej go z powodem. Sąd Okręgowy zbadał jednak sposób funkcjonowania powoda na placu budowy i w procesie inwestycyjnym i na tej podstawie ustalił, że pozwana zaakceptowała powoda w roli podwykonawcy w sposób czynny dorozumiany. Powód został jako podwykonawca ubezpieczony przez (...)PR-B w zakresie wszystkich ryzyk budowlano-montażowych i powierzono mu odbiór placu budowy od pozwanej. Był też wpisany jako wykonawca robót w dzienniku budowy, wykonane przez niego roboty odbierały podmioty, którymi pozwana posługiwała się na budowie. Powód przysyłał przedstawicielowi inwestora protokoły wykonanych prób i pomiarów, w

mailach używał adresu wskazujące na prowadzoną przez siebie działalność gospodarczą, uczestniczył w naradach jako wykonawca robót elektrycznych, na swoje nazwisko i rachunek pozwanej zamawiał kabel na budowę. Bębny z kablem znajdowały się na terenie budowy, z oznaczeniem powoda jako zamawiającego. Te okoliczności upewniły Sąd pierwszej instancji, że pozwana wiedziała, iż powód jest podwykonawcą zaangażowanym przez (...)PR-B, akceptowała tę jego rolę, współpracowała z nim, orientowała się w zakresie wykonywanych przez niego robót i - gdyby tylko zwróciła się do powoda lub (...)PR-B - mogła zapoznać się ze szczegółowymi postanowieniami umowy podwykonawczej. Postanowienia te zresztą знаła, skoro powoływała się na niektóre z nich w toku procesu. W konsekwencji Sąd uznał, że pozwana wyraziła zgodę na zawarcie z powodem umowy podwykonawczej, co uzasadniało przypisanie jej - na podstawie art. 647¹ § 5 k.c. - odpowiedzialności solidarnej za zapłatę należnego mu wynagrodzenia.

W treści umowy wykonawca przyznał powodowi uprawnienie do wystąpienia do pozwanej o zapłatę wynagrodzenia za prace przyjęte i zatwierdzone przez nią w certyfikacie płatności, w wypadku, kiedy on sam nie mógł mu zapłacić przez okres ponad 90 dni. Kwota wynagrodzenia - po przeprowadzeniu procedury wyjaśniającej i wypłaceniu podwykonawcy - byłaby następnie potrącona z wynagrodzenia wykonawcy.

Obydwie umowy zawierały zakaz dokonywania cesji wierzytelności.

Za wykonane roboty powód wystawił 3 faktury: fakturę nr (...) /2010 z dnia 8 lipca 2010 r. na kwotę 558 835,38 zł brutto, fakturę nr (...) /2011 z dnia 11 lutego 2011 r. na kwotę 80 991,01 zł brutto, fakturę nr (...) /2011 z dnia 15 lipca 2011 r. na kwotę 324 212,17 zł brutto. (...)PR-B ich nie zapłacił.

W dniu 3 marca 2011 r. powód zawarł z (...)PR-B umowę przelewu wierzytelności, w której wykonawca przeniósł na niego swoją wierzytelność do pozwanej w kwocie 441 804,61 zł, ujętą w fakturze VAT nr (...) /2011 z dnia 31 stycznia 2011 r. Była to wierzytelność z tytułu wynagrodzenia za roboty wykonane przez (...)PR-B w ramach omawianej inwestycji wraz z wszelkimi prawami związanymi z nią. Została przekazana powodowi w zamian za częściowe (do wysokości tej wierzytelności) zwolnienie z długu wynikającego z faktury nr

22/2010 (opiewającej na kwotę 558.835,38 zł). Równolegle powód wystąpił do pozwanej pismem z dnia 23 lutego 2011 r., doręczonym jej w dniu 4 marca 2011 r., informując o niezapłaceniu przez (...)PR-B za wymagalną fakturę nr 22/2010 i - wskazując się na warunki umowy podwykonawczej - poprosił o zapłatę. Przedstawił też pozwanej umowę przelewu wierzytelności z 3 marca 2011 r.

Pismem z dnia 17 marca 2011 r. pozwana odmówiła zapłaty, powołując się na niespełnienie przesłanek odpowiedzialności solidarnej z art. 647¹ § 5 k.c., spowodowane niewyrażeniem przez nią zgody na zawarcie umowy z powodem. Ponadto wskazała na bezskuteczność umowy przelewu z uwagi na naruszenie przez (...)PR-B umownego zakazu przelewania wierzytelności z umowy łączącej go z inwestorem.

W dniu 2 czerwca 2011 r. powód podpisał z (...)PR-B porozumienie o ratalnej spłacie przez (...)PR-B wierzytelności powoda z dwóch faktur VAT - nr 22/2010 na kwotę 558 835,38 zł oraz nr (...)/2011 na kwotę 80 991,01 zł. Zapłata całości należności miała wyczerpać roszczenia powoda w stosunku do (...)PR-B w zakresie należności ujętych w fakturach, natomiast niedotrzymanie któregośkolwiek z warunków porozumienia uprawniało go do odstąpienia od porozumienia i zażądania bezzwłocznego uregulowania reszty zadłużenia w terminie 7 dni od dnia otrzymania zawiadomienia. (...)PR-B zapłaciło tylko pierwszą ratę w wysokości 380 000 zł.

Obecnie (...)PR-B znajduje się w upadłości likwidacyjnej. Powód zgłosił swoje wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Kwota 4 800 zł z odsetkami od dnia 11 maja 2011 r. została zasądzona od (...)PR-B na rzecz powoda prawomocnym wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2013 r.

Pismem wysłanym 23 grudnia 2013 r. powód wezwał pozwaną do zapłaty reszty należnego mu wynagrodzenia w kwocie 579 238,56 zł w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania.

Pozwana podniosła zarzut wadliwości robót wykonanych przez powoda, jednak - w ocenie Sądu - nie wykazała go. Powołała się także na przedawnienie roszczeń powoda i tego zarzutu Sąd Okręgowy nie rozpoznał.

Sąd pierwszej instancji ocenił, że zachodziły podstawy do uwzględnienia - na podstawie art. 647¹ § 5 k.c. w zw. z art. 647¹ § 3 k.c. - powództwa w całości co do należnego powodowi wynagrodzenia i w części co do odsetek za opóźnienie w zapłacie, skoro pozwana w sposób dorozumiany wyraziła zgodę na podwykonywanie przez niego robót elektrycznych.

Sąd Okręgowy uznał, że powód zwolnił z długu (...)PR-B w wyniku umowy przelewu wierzytelności z dnia 3 marca 2011 r. i załączonego do niej oświadczenia. Oceniał jednak, że później, w dniu 2 czerwca 2011 r. powód oraz (...)PR-B zawarli porozumienie, w którym uzgodnili inny, ratałny sposób wykonania zobowiązania do zapłaty wynagrodzenia należnego powodowi. Czynność tę Sąd Okręgowy zinterpretował jako rozwiązanie umowy przelewu wierzytelności i zauważył, że umowa przelewu nie została przedstawiona pozwanej, co odczytał jako niepodjęcie czynności zmierzających do osiągnięcia określonego tą umową skutku (uzyskania zapłaty przez powoda od pozwanej). Okres, za który powodowi przysługiwały odsetki Sąd pierwszej instancji wyznaczył przyjmując za miarodajne wezwanie do zapłaty wysłane 23 grudnia 2013 r. Wcześniejsze pismo z dnia 23 lutego 2011 r. zakwestionował jako opierające odpowiedzialność pozwanej na postanowieniach umowy, której nie była stroną, oraz powołał się na porozumienie z dnia 2 czerwca 2011 r., jako ugodę z art. 917 k.c., obejmującą rezygnację z żądania odsetek.

Sąd Apelacyjny rozpoznający sprawę na skutek apelacji obydwu stron stwierdził, że podziela i przyjmuje za własne istotne dla rozstrzygnięcia ustalenia Sądu pierwszej instancji oraz ich ocenę prawną, o ile nie uznał odmiennie. Podzielił stanowisko o wyrażeniu przez inwestora w sposób dorozumiany zgody na zawarcie z powodem umowy o podwykonawstwo robót elektrycznych, skoro ten nie zgłosił sprzeciwu wiedząc, że powód był obecny na placu budowy, przez wiele miesięcy wykonywał widoczne roboty branży elektrycznej, był wpisany do dziennika budowy jako wykonawca, uczestniczył w naradach na budowie, wreszcie występował jako podwykonawca współubezpieczony przez wykonawcę, czego pozwana miała świadomość. Zaprezentowany w apelacji pogląd o konieczności przedstawienia inwestorowi umowy z podwykonawcą Sąd potraktował jako odosobniony i anachroniczny. Podkreślił konieczność

funkcjonalnej interpretacji art. 647¹ § 5 k.c., uwzględniającej ochronę słuszných interesów podwykonawców, z reguły najsłabszych uczestników procesów inwestycyjnych.

Sąd odwoławczy nie stwierdził naruszenia art. 508 k.c. Umowę przelewu wierzytelności i załączonego do niej oświadczenia powoda o zwolnieniu (...)PR-B z długu odczytał jako jedną umowę wzajemną nienazwaną z elementami przelewu i zwolnienia z długu o zaakcentowanej ekwiwalentności obu świadczeń. Za cel tej umowy uznał zwolnienie przez powoda wykonawcy z długu w zamian za przekazanie mu wierzytelności w stosunku do inwestora. Wyjaśnił, że w części obejmującej przelew wierzytelności, wyłączony w subklauzulach 1.7 warunków ogólnych i szczególnych umowy między inwestorem a wykonawcą, o którym powód wiedział w chwili przelewu, dobra wiara nabywcy nie była chroniona. Zakaz przelewu został stwierdzony na piśmie w umowie inwestora z wykonawcą. Umowę obejmującą przelew wierzytelności w zamian za zwolnienie z długu Sąd uznał za nieważną w zakresie postanowień o przelewie, a w konsekwencji, powołując się na kauzalność umowy przelewu, której przyczynę prawną stanowiło zwolnienie z długu - ze wskazaniem na art. 58 § 1 k.c. stwierdził nieważność całej umowy, jako naruszającej wyrażony w art. 509 § 1 k.c. ustawowy zakaz przelewu wierzytelności wbrew zastrzeżeniu umownemu. Zwrócił też uwagę, że nawet gdyby umowę z 3 marca 2011 r. uznać za ważną, to nie doszłoby do naruszenia art. 509 k.c., ponieważ wówczas umowę z dnia 2 czerwca 2011 r. ustalającą zapłatę ratalną należałoby potraktować jako odnowienie zobowiązania w rozumieniu art. 506 § 1 k.c., zastępujące ratalną spłatą pierwotnie istniejącego zobowiązania z umowy podwykonawczej zwolnienie z długu i przelew wierzytelności. Zaznaczył też, że przy założeniu nieważności umowy przelewu, porozumienie z dnia 2 czerwca 2011 r. może być oceniane albo jako nowacja, albo jako ugoda kształtująca obecny stosunek zobowiązaniowy między powodem a (...)PR-B. W każdym wypadku jednak umowę tę uznał za skuteczną i ważną, a ponadto stanowiącą źródło zobowiązania pozwanej. W rezultacie nie dopatrył się naruszenia art. 509 k.c., art. 514 k.c., ani też art. 647¹ § 5 k.c.

Nie zgodził się też z zarzutem nierozstrzygnięcia istoty sprawy tylko z powodu niewypowiedzenia się przez Sąd Okręgowy o zarzucie przedawnienia,

którego milcząco nie uwzględnił. Zarzut ten Sąd odwoławczy poddał ocenie w postępowaniu apelacyjnym i uznał za nieuzasadniony. Początek biegu przedawnienia powiązał z doręczeniem pozwanej wezwania do zapłaty. Wskazał, że pozwana nie była stroną umowy podwykonawczej, wobec czego nie była związana terminem płatności faktur czy rat przewidzianych w porozumieniu z dnia 2 czerwca 2011 r., lecz - zgodnie z art. 455 k.c. - była zobowiązana do zapłaty powodowi wynagrodzenie bezzwłocznie po otrzymaniu od niego wezwania do zapłaty. Pozwana otrzymała od powoda dwa wezwania do zapłaty z dnia 23 lutego 2011 r. (za fakturę 22/ 2010) w dniu 4 marca 2011 r., oraz wezwania do zapłaty całości roszczenia dochodzonego pozwem, wysłane w dniu 23 grudnia 2013 r., doręczone najpóźniej 7 stycznia 2013 r. (przyjęcie tej daty Sąd II instancji uznał za uzasadnione w świetle doświadczenia życiowego). Pozew został wniesiony w dniu 28 lutego 2014 r., a więc przed upływem 3-letniego terminu przedawnienia.

Oddalając apelację powoda, kwestionującą odmowę przyznania mu odsetek za okres wcześniejszy, Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że inwestor odpowiada za zapłatę należności podwykonawcy dopiero po wezwaniu go do zapłaty, a nie w terminach obowiązujących wykonawcę, będącego kontrahentem podwykonawcy. Pismo z dnia 23 lutego 2011 r. doręczone pozwanej dnia 4 marca 2011 r. nie stanowiło, zdaniem Sądu, prawidłowego wezwania, ponieważ sformułowano je na podstawie nieważnej umowy przelewu wierzytelności. Sąd przychylił się do stanowiska, że w porozumieniu z dnia 2 czerwca 2011 r. powód zrezygnował z odsetek.

W skardze kasacyjnej pozwana zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w części - co do kwoty 441 804,61 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 15 stycznia 2014 r. - domagając się jego uchylenia w tej części i orzeczenia co do istoty sprawy przez „rozstrzygnięcie o bezzasadności żądania pozwu” oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu.

Skarżąca oparła skargę na podstawie naruszenia prawa materialnego. Zarzuciła błędną wykładnię art. 514 k.c., błędną wykładnię art. 509 k.c. w zw. z nieprawidłowym niezastosowaniem art. 510 § 1 i 2 k.c., wadliwe niezastosowanie art. 508 k.c. oraz art. 374 § 1 k.c., a ponadto błędną wykładnię art. 647¹ § 1 k.c.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Argumentacja podniesiona w skardze kasacyjnej ogniskuje się na zagadnieniu skutków zawarcia przez powoda w dniu 3 marca 2011 r. z (...)PR-B umowy przelewu wierzytelności objętej umownym zastrzeżeniem niezbywalności, połączonej ze zwolnieniem z długu. Zdaniem skarżącej umowa ta była ważna i spowodowała nieodwracalne skutki, wygaszając wierzytelność z tytułu wynagrodzenia podwykonawcy w zakresie kwoty 441 804,61 zł, za którą pozwana ponosiła wobec powodowego podwykonawcy odpowiedzialność solidarną z wykonawcą. Z tą chwilą ustała odpowiedzialność pozwanej względem powoda w zakresie objętym zwolnieniem z długu i nie mogła się odrodzić w wyniku nowacji, za jaką Sąd Apelacyjny uznał porozumienie o spłacie ratalnej, zawarte przez powoda z (...)PR-B w dniu 2 czerwca 2011 r.

Skutki przelewu wierzytelności objętej umownym zakazem zbywalności budzą wątpliwości i różnice poglądów odbijają się w orzecznictwie sądowym, na co słusznie zwrócił uwagę skarżący. Dały o sobie znać także w odmiennych stanowiskach prawnych Sądów obu instancji. Sąd Okręgowy uznał umowę zwolnienia z długu (...)PR-B za ważną choć nieskierowaną do realizacji. Sąd odwoławczy natomiast przyjął, że umowa przelewu wchodziła w skład nienazwanej umowy wzajemnej, obejmującej poza przelewem także zwolnienie (...)PR-B z długu i była bezwzględnie nieważna, jako zawarta wbrew zastrzeżeniu umownemu, które art. 509 § 1 k.c. wymienia jako jeden z przypadków objętych zakazem przeniesienia wierzytelności na rzecz osoby trzeciej bez zgody dłużnika. Powołując się na kauzalność umowy przelewu, której przyczynę prawną stanowiło zwolnienie z długu, stwierdził nieważność przelewu na skutek naruszenia zakazu ustawowego, powodujący nieważność całej umowy na podstawie art. 58 § 1 k.c.

Zgodnie z art. 509 § 1 k.c. przelew wierzytelności jest umową, której kauzalność w zasadzie nie budzi wątpliwości. W rozpatrywanym wypadku - jak wynika z ustaleń - przyczyną prawną przelewu było zwolnienie (...)PR-B z długu przez podwykonawcę (powoda) w zamian za przeniesienie na niego wierzytelności (...)PR-B do pozwanej. W ten sposób - gdyby umowa była skuteczna - z ekonomicznego punktu widzenia powód mógłby uzyskać równowartość części swojego wynagrodzenia, realizując w stosunku do pozwanej wierzytelność (...)PR-B. Umowa z założenia miała więc wywołać taki skutek, jaki (...)PR-B zapewniało

powodowi w umowie na wypadek niemożliwości dokonania przez siebie zapłaty za jego prace przez ponad 90 dni, tj. zapłatę należnej mu kwoty przez inwestora, z potrąceniem jej z wynagrodzenia przysługującego (...)PR-B.

Poza sporem jest jednak, że umowa między (...)PR-B a pozwaną wyłączała dopuszczalność takiego przelewu. Zdaniem skarżącej wadliwe było przyjęcie w takim wypadku nieważności całej umowy, a zwłaszcza tej jej części, w której powód zwalniał (...)PR-B z długu. Pozwana opowiada się za wykładnią art. 509 § 1 k.c. dokonaną w zw. z art. 510 § 1 i 2 k.c. i mającą uzasadniać wniosek, że rozporządzająca umowa przelewu, która nie jest samoistna, lecz została powiązana z umową zobowiązującą - w wypadku naruszenia umownego zakazu cesji - pozostaje ważna. Jedynie gdyby była samoistna - naruszenie tego zakazu powodowałoby jej nieważność.

Pogląd ten nie jest jednak uzasadniony. Treścią art. 509 § 1 k.c. jest określenie warunków przeniesienia wierzytelności na osobę trzecią. Zasadą, nawiązującą do art. 57 § 1 k.c., jest dopuszczalność przeniesienia wierzytelności i to bez zgody dłużnika, a wyjątkiem niedopuszczalność rozporządzenia. Jedną z przyczyn, których wystąpienie ogranicza swobodę dysponowania wierzytelnością przez wierzyciela jest zastrzeżenie umowne, którego najbardziej typowym rodzajem jest umowne wyłączenie uprawnienia do przeniesienia wierzytelności na inną osobę. Artykuł 510 k.c. zawiera wyjaśnienie charakteru prawnego umowy przelewu. Z założenia przelew ma charakter rozporządzających (jego treścią jest przeniesienie wierzytelności na inny podmiot), jednak konieczne jest określenie stosunku między rozporządzeniem a przyczyną zobowiązaniową, która stanowi powód tego rozporządzenia. Umowa zobowiązująca do przeniesienia wierzytelności z reguły jednocześnie przenosi tę wierzytelność na nabywcę, o ile nie wyłącza takiego skutku przepis lub wola stron. W wypadku, kiedy przeniesienie nie następuje jako podwójny, zobowiązująco-rozporządzający efekt czynności zobowiązującej, lecz później, w drodze odrębnej czynności - ważność umowy przelewu zależy od istnienia zobowiązania. Jeżeli jednak - jak w niniejszej sprawie - podejmowana jest czynność prawna nastawiona na podwójny skutek - związek pomiędzy wzajemnymi obowiązkami umownymi wyznaczają przepisy o wykonaniu zobowiązań.

Przelew wierzytelności, co do której obowiązuje umowne zastrzeżenie wyłączające możliwość jej cedowania bez zgody dłużnika nie jest nieważny, ponieważ nie jest to ustawowy zakaz cesji lecz zakaz umowny, a z art. 509 § 1 k.c. wynika tylko dopuszczalność wprowadzenia takiego zastrzeżenia i to wymagająca umowy stron. Zastrzeżenie może zostać odwołane, a ponadto - skoro z treści art. 509 § 1 k.c. wynika, że w przepisie tym chodzi o przelew bez zgody dłużnika, to znaczy - i taka wykładnia skutków tego zastrzeżenia dominuje w piśmiennictwie i orzecznictwie - że wyrażenie zgody przez dłużnika usuwa przyczynę wadliwości podjętej czynności. Czynności, których prawidłowość wymaga udzielenia zgody przez osobę trzecią (w tym wypadku dłużnika) nie są w rozumieniu art. 63 k.c. czynnościami nieważnymi lecz czynnościami nieskutecznymi. Stają się nieważne dopiero wtedy, kiedy podmiot, od którego zgody zależy skuteczność umowy, definitywnie odmówi jej udzielenia. W rozpatrywanej sprawie pozwana w piśmie z dnia 17 marca 2011 r., powiadomiona o zawarciu umowy przelewu powołała się na zastrzeżenie umowne dotyczące nieprzenoszalności wierzytelności i odmówiła zapłaty. Sąd Apelacyjny wychodząc z założenia, że umowa przelewu jest bezwzględnie nieważna od chwili jej zawarcia, nie rozważał znaczenia tego pisma w kategoriach art. 63 § 1 k.c. Bezskuteczność zawieszona, podobnie jak nieważność umowy przelewu, stanowiącej treść jednego z wzajemnych zobowiązań wynikających z umowy zwolnienia z długu w zamian za przelew wierzytelności, rzutują na skuteczność (odpowiednio ważność całej umowy) w ten sposób, że ubezskutecznia (czyni nieważnymi) jej wszelkie postanowienia. Skarżący nie ma więc racji, twierdząc, że treść art. 509 § 1 k.c. w zw. z art. 510 k.c. upoważnia do stwierdzenia skutecznego zwolnienia (...)PR-B z długu.

Pozwana zarzuciła ponadto naruszenie art. 514 k.c. Jej zdaniem powód nabył wierzytelność będąc w dobrej wierze i jego nabycie jest chronione, mimo znajdującego się w umowie pozwanej ze zbywcą wierzytelności zastrzeżenia o jej niezbywalności. Przemawiać ma za tym fakt, że wierzytelność była stwierdzona w fakturach, które nie zawierały wzmianki o zastrzeżeniu niezbywalności.

Rozważając ten zarzut przede wszystkim stwierdzić należy, że ustalenia faktyczne nie zawierają informacji o tym, jakimi dokumentami posługiwał się (...)PR-B przedstawiając powodowi wierzytelność przy zawieraniu umowy przelewu.

Wśród ustaleń nie ma też danych o stanie wiedzy powoda o zakazie przelewu wierzytelności w chwili zawierania umowy z 3 marca 2011 r. Sąd pierwszej instancji przyjął skuteczność umowy nie wdając się w dalsze oceny, natomiast Sąd odwoławczy zaakceptował ustalenia i wnioski Sądu pierwszej instancji, których w dalszej części uzasadnienia nie zakwestionuje. Następnie w toku rozważań wskazał, że powód przyznał, iż w chwili zawierania umowy przelewu wiedział o zastrzeżeniu niezbywalności przelewanej wierzytelności, jednak nie powołał dowodu ani oświadczenia, na którym to ustalenie oparł. Tego rodzaju wadliwość bazy faktycznej powoduje, że w istotnym punkcie trudno zająć jednoznaczne stanowisko. Wprawdzie pozwana nie zarzuciła nieprawidłowości uzasadnienia, jednak w zakresie, w jakim uniemożliwia to Sądowi Najwyższemu ustosunkowanie się do zarzutów kasacyjnych, musi być wzięte pod uwagę z urzędu. Inaczej kształtowałyby się sytuacja prawna stron w razie dysponowania przez powoda w chwili zawierania umowy przelewu wiedzą o zastrzeżeniu niezbywalności wierzytelności (wyłączałaby skuteczność nabycia wierzytelności), inaczej natomiast gdyby tej wiedzy nie miał, a wierzytelność została mu wykazana dokumentami pisemnymi nie zawierającymi danych o zakazie przelewu, w tym także fakturami (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2004 r., III CK 173/03, niepubl.; uchwałę z dnia 6 lipca 2005 r., III CZP 40/05, OSNC z 2006 r., nr 5, poz. 84; z dnia 5 kwietnia 2006 r., I CSK 189/05, niepubl., czy z dnia 19 czerwca 2009 r., V CSK 461/08, niepubl.), aczkolwiek zawsze w takim wypadku należy uwzględnić sformalizowany charakter faktur i rozważyć, czy ich treść upoważniała do wnioskowania o ewentualnych zastrzeżeniach umownych, szczególnie w stosunkach umownych, w których - jak w wypadku umów o roboty budowlane - umowy pisemne są regułą, także na poziomie stosunków inwestor - wykonawca, na którym - odmiennie niż na poziomach podwykonawczych - forma pisemna nie została zastrzeżona pod rygorem nieważności. Stanowisko zajęte przez Sąd Apelacyjny, zgodnie z którym dobra wiara nabywcy wierzytelności chroniona jest tylko w jednym przypadku - w przypadku pozadokumentowego zakazu przelewu, nie jest natomiast chroniona w pozostałych przypadkach, niezależnie od tego, czy nabywca wiedział, czy nie wiedział o zastrzeżeniu *pactum de non cedendo*, stanowi zbyt daleko idącą generalizację.

Stwierdzenie, że doszło do skutecznego zawarcia umowy spowoduje potrzebę rozważenia problemu, czy zwolnienie z długu wykonawcy, w zamian za przejęcie przez podwykonawcę w ramach zapłaty jego wierzytelności do inwestora, spowoduje uwolnienie inwestora od odpowiedzialności za solidarną zapłatę tego wynagrodzenia, skoro - zgodnie z postanowieniem art. 373 k.c. - zwolnienie z długu jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem współdłużników. W każdym wypadku konieczne stanie się natomiast rozważenie, czy umowa (porozumienie) zawarte przez powoda z (...)PR-B w dniu 2 czerwca 2011 r. stanowiło odnowienie zobowiązania ze skutkami przewidzianymi w art. 374 § 1 k.c., jak twierdzi skarżący. Ocena wymagać będzie analizy treści porozumienia z uwzględnieniem postanowień art. 506 k.c., w tym zalecenia interpretacyjnego zawartego w § 2 tego przepisu. Jeżeli umowa przelewu w celu zapłaty okaże się bezskuteczna bądź nieważna, ewentualną nowację rozważać będzie trzeba w odniesieniu do solidarnego zobowiązania zapłaty wynagrodzenia powoda, a jeśli umowa z 3 marca 2011 r. okazałaby się ważna - odnieść by ją należało do stanu ukształtowanego porozumieniem z 2 czerwca 2011 r.

Konieczności dokonania dodatkowych wyjaśnień i rozważań prawnych spowodowała potrzebę uchylenia zaskarżonego wyroku w części objętej skargą kasacyjną i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w [...]. na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z postanowień art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 i art. 108 § 2 k.p.c.

jw